

Наукова школа з рослинництва

Наукова школа з рослинництва і кормовиробництва Уманського національного університету садівництва є однією з найстаріших в Україні й на теренах колишнього СНД. У червні 2018 р. їй виповнилося 150 років. Свій відлік часу вона бере від заснованої в 1868 р. кафедри сільського господарства, коли Головне училище садівництва було реорганізоване в Уманське училище землеробства і садівництва. Започаткування наукової школи пов'язане з видатними іменами – у той час титулярний радник, а пізніше кандидат природничих наук, першого завідувача кафедри та практичного поля А. С. Гусаківського та колезького радника, кандидата сільськогосподарських наук, викладача курсу рослинництва й інспектора із землеробства М. К. Васильєва.

У різні роки кафедру рослинництва і наукову школу очолювали видатні вчені, педагоги, організатори навчальної і наукової роботи. На превеликий жаль, історія не змогла донести до наших часів відомості про кожного з них, їх фото, особистий внесок у розбудову кафедри. Та все ж таки імена всіх керівників цієї школи нам відомі.

Так, у 1873–1885 рр. кафедру очолював, викладав і керував науковою школою в училищі завідувач практичним господарством, досвідчений педагог і організатор, випускник Уманського училища (1881), дійсний статський радник Д. С. Леванда.

Леванда Д. С.
(1873–1885 рр.)

Васильєв М. К.
(1886–1911 рр.)

Пирожков К. М.
(1912–1917 рр.)

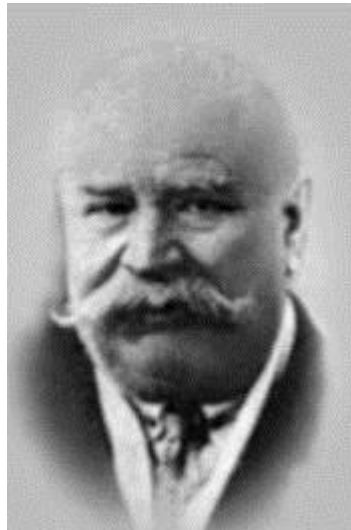
Пристрасний дослідник, організатор і завідувач дослідного поля, талановитий викладач і вихователь, колезький радник, інспектор землеробського відділення, кандидат наук, а згодом професор М. К. Васильєв керував науковою школою з 1886 до 1911 р. У 1912 р. він видав перший підручник із рослинництва і луківництва «Частное земледелие. Учение о полевых и луговых культурных растениях», який тривалий час був основним для сільськогосподарських навчальних закладів та настільною книгою фахівців сільського господарства. Професор М. К. Васильєв першим описав сортовий

склад польових культур, узагальнив і обґрунтував основи сортової технології їх вирощування. За його керівництва кафедрою було створено велику за кількістю та глибоку за змістом експозицію – кабінет-музей рослинництва. З цього періоду (кінець XIX – початок XX століть) учення про культурні рослини виділяється в окремий курс і самостійну дисципліну «Спеціальне рослинництво», яку викладає в училищі К. М. Пирожков.

У 1917–1924 рр. наукову школу очолював і читав курс «Рослинництво» випускник Уманського училища (1905), відомий учений і педагог М. І. Лопатін, який пройшов шлях від асистента до професора і зробив великий вклад у підготовку науково-педагогічних кадрів для кафедри. Пізніше він обійняв посаду першого заступника директора Уманського агротехнікуму і керував об'єднаною кафедрою ботаніки, фізіології та захисту рослин. М. І. Лопатін був одним із небагатьох і в числі перших керівників науково-дослідної роботи аспірантів, захисту їхніх кандидатських дисертацій.

Лопатін М. І.
(1917–1924 рр.)

Руденко С. К.
(1924–1933 рр.)

Шкварук М. М.
(1933–1936 рр.)

У 1924 р. на посаду професора і завідувача кафедри рослинництва було запрошено випускника училища (1905 р.) професора С. К. Руденка. Цей видатний учений і педагог зробив значний внесок у розвиток кафедри і наукової школи – розробив систему боротьби з посухою в умовах Південного Лісостепу України. Результати цих досліджень були опубліковані в роботі «Принципи сухого землеробства» (1926 р.). У цей період Степан Карлович значно доповнив і вдосконалив перший підручник «Рослинництво» М. К. Васильєва. У повоєнні роки він керував агрономічним факультетом і очолював кафедру ботаніки.

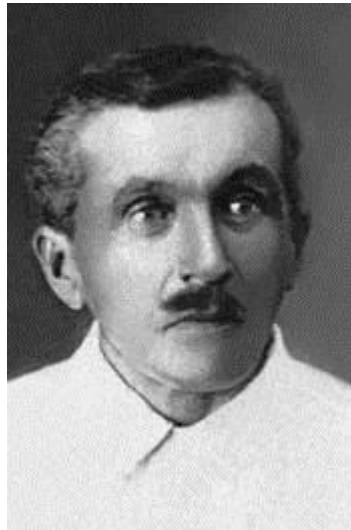
У 1933–1936 рр. завідувачем кафедри рослинництва і керівником її наукової школи став випускник Уманського агротехнікуму М. М. Шкварук. Він був одним із перших аспірантів цього закладу (1933–1935 рр.) і в повоєнні роки виконував обов'язки головного агронома навчально-дослідного господарства за сумісництвом (1944–1945 рр.). В подальшому М. М. Шкварук – заслужений працівник Вищої школи, доктор

сільськогосподарських наук, професор кафедри агрохімії та ґрунтознавства Уманського національного університету садівництва, він усе своє життя віддав рідному навчальному закладу. Микола Матвійович багато уваги приділяв розширенню колекційно-демонстраційного розсадника за рахунок нових видів рослин і широкого набору сортів сільськогосподарських культур, а також вивченню ґрунтів нашого регіону.

Визначним педагогом і дослідником був доцент В. І. Бородін, який одночасно обіймав посаду декана агрономічного факультету і в передвоєнні роки (1936–1941 рр.) очолював кафедру рослинництва та її наукову школу. Разом із викладачем кафедри Г. Ю. Дизиком він вивчав можливість вирощування рису на заплавах землях Уманщини. Внаслідок впровадження результатів їхніх досліджень у с. Піківець Уманського району висівали й одержували високі врожаї цієї нетрадиційної культури. Зерно рису, в той час, у місцевому колгоспі видавали на трудодні колгоспникам.

Бородін В. І.
(1936–1941 рр.)

Хренніков Є. В.
(1944–1947 рр.)

Дирда-Лукін І. Г.
(1947–1950 рр.)

Після визволення м. Умань від німецько-фашистських загарбників (10 березня 1944 р.) та в перші повоєнні роки (1944–1947) кафедру та її наукову школу очолював Є. В. Хренніков. У цей період за участі викладачів, студентів і всіх співробітників навчального закладу виконувалися великі роботи з відбудови навчальних корпусів і матеріальної бази, зруйнованої під час війни. Разом із цим відновлювалася навчальна та наукова діяльність. Автор низки сортів буряка цукрового Є. В. Хренніков, спільно з викладачами кафедри, започаткував дослідження способів сівби і площ живлення цієї культури.

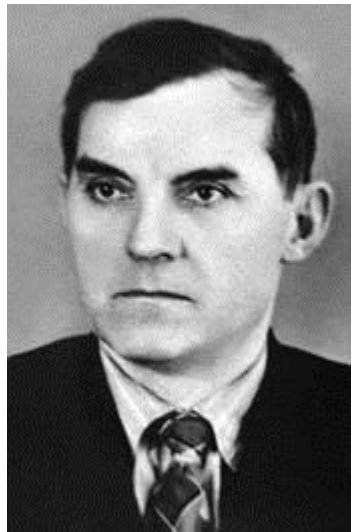
У 1947–1950 рр. наукову школу з рослинництва очолював професор І. Г. Дирда-Лукін – відомий учений, який займався вдосконаленням агротехнології пшениці озимої. У цей період колекційний розсадник кафедри значно збагатився різноманітними сортами пшениці озимої, зернобобових, круп'яних та інших культур, підвищився рівень і вдосконалився навчальний процес на кафедрі. Студенти мали змогу більш детально вивчати основні сільськогосподарські культури як в аудиторних, так і польових умовах.

У 1950–1952 рр. кафедрою, а також науковою школою з рослинництва керував доцент Г. Ю. Дизик. Під його керівництвом вивчали технології вирощування різних кормових культур та їхніх сумішок з метою вдосконалення кормової сівозміни й зеленого конвеєру. В цей період розширюються зв'язки навчального процесу з виробництвом.

У 1952–1955 рр. наукову школу очолював відомий український селекціонер І. М. Єремєєв – соратник М. І. Вавилова, співавтор славетного сорту пшениці озимої Українка 0246, яка з 1922 по 1963 рр. вирощувалася на значних площах в Україні й світі і широко використовувалась у селекції для створення багатьох вітчизняних і зарубіжних сортів. У 1956 р. сорт Українка був прийнятий за міжнародний стандарт якості сильних пшениць.

Єремєєв І. М.
(1952–1955 рр.)

Бугай С. М.
(1955–1961 рр.)

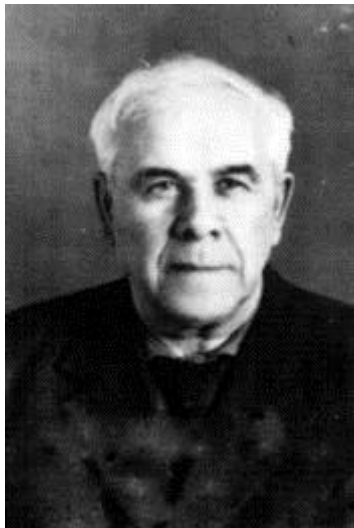

Мусатов Г. І.
(1961–1973 рр.)

Значний вклад у напрямку вдосконалення наукової роботи кафедри та поліпшення навчального процесу зробив професор С. М. Бугай, який керував кафедрою і науковою школою з рослинництва в 1955–1961 рр. Під його керівництвом викладачі, аспіранти і студенти вивчали технології вирощування максимально можливих урожаїв пшениці озимої, картоплі, кукурудзи, що пізніше перейшло до окремої навчальної дисципліни «Програмування врожаїв сільськогосподарських культур». У 1960 р. Самсон Митрофанович видав підручник «Рослинництво», який витримав п'ять видань і був настільною книгою керівників та спеціалістів сільських господарств України. У цей період особливо покращилася співпраця з навколишніми дослідними й сортовипробувальними установами та виробництвом, активізувалося навчання при кафедрі в аспірантурі, набрала масовості наукова робота студентів.

З 1961 до 1973 р. науковою школою керував професор Г. І. Мусатов. Кожний його робочий день розпочинався з об'їзду дослідного поля й навчально-дослідного господарства. У цей період поліпшилися зв'язки з передовими господарствами Черкаської, Вінницької, Кіровоградської та інших областей.

У 1973–1976 рр. наукову школу з рослинництва очолив доцент М. Г. Захаревський, який дуже відповідально дбав про колекційний розсадник, наукову роботу, виховний процес і науковий студентський гурток; на наукову студентську конференцію приїздили студенти з багато вищих навчальних закладів. Кафедра розширила вивчення і вдосконалення інтенсивних технологій вирощування польових культур.

Захаревський М. Г.
(1973–1976 рр.)

Зінченко О. І.
(1976–2017 рр.)

З 1976 до 2017 р. завідувачем кафедри рослинництва і кормовиробництва, а також наукової школи був доктор сільськогосподарських наук, професор, академік Академії наук вищої освіти України О. І. Зінченко. Під керівництвом Олександра Івановича в стаціонарному досліді кормових сівозмін досліджувались моделі зеленого, силосного та сировинного конвеєрів, на яких і нині навчаються студенти всіх факультетів, виконуються курсові проекти та дипломні роботи. За його співавторства виходить низка підручників і посібників для студентів вищих навчальних закладів, що й нині не мають аналогів як в Україні, так і в зарубіжжі. Починаючи з 1980 р., професор О. І. Зінченко – постійний співавтор союзних і українських навчальних програм із рослинництва й кормовиробництва.

З числа гуртківців кафедри вийшли видатні агрономи, провідні спеціалісти, керівники господарств, Герої Соціалістичної Праці. Серед них визначні керівники господарств В. М. Кавун, Г. Й. Кузик, А. Г. Загоруйко, І. І. Квітка, Заслужений агроном України М. Й. Пономар; голова колишнього Агпрому України Ю. П. Коломієць, лауреат Державної премії, академік Академії наук вищої школи України, доктор сільськогосподарських наук Г. П. Жемела, директор Інституту кормів та сільського господарства Поділля УААН, президент Національної академії аграрних наук України, професор, академік В. Ф. Петриченко та багато ін.

За період керівництва професора О. І. Зінченка захищено чотири докторських та більше 20 кандидатських дисертацій. Колектив наукової школи бере участь у роботі спецрад із захисту дисертацій, експертної ради ВАК із спеціальності «Агрономія»,

акредитації вузів. Олександр Іванович успішно координує роботу з кафедрами сільськогосподарських навчальних закладів і науково-дослідних установ України.

З 2017 р. кафедру рослинництва очолює доктор сільськогосподарських наук, професор, заслужений працівник сільського господарства України, відмінник аграрної освіти і науки України А. О. Яценко. При цьому, наукову школу з рослинництва очолює С. П. Полторецький – декан факультету агрономії, доктор сільськогосподарських наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, академік АН ВО України. Колектив кафедри плідно співпрацює з науково-дослідними установами та сільськогосподарськими підприємствами. Для науково-дослідної роботи і практичної підготовки студентів широко використовує дослідницькі станції тютюництва НААН України, Маньківської, Кіровоградської сортовипробувальних станцій та досягнення передових господарств Черкаської, Вінницької й Кіровоградської областей. Тривалий час кафедра плідно співпрацює з Інститутом кормів та сільського господарства Поділля НААН із вивчення та впровадження інтенсивних енерго- і ресурсощадних технологій вирощування кормових культур, створення та раціонального використання культурних сіножатей і пасовищ.

Для проведення наукових досліджень на дослідному полі університету освоєно дві сівоzmіни – семипільна кормова та шестипільна польова. У кормовій сівоzmіні дослідницькі роботи проводять доценти А. О. Січкара і викладач В. О. Приходько – вирощування кукурудзи на силос в одновидових і сумісних посівах із високобілковими компонентами.

У польовій сівоzmіні проводяться наукові дослідження з технології вирощування технічних культур – доценти В. Г. Новак, Л. М. Кононенко й Л. В. Вишнеvsька, круп'яних культур – професор С. П. Полторецький і доцент Н. М. Полторецька, олійних культур – доцент Л. М. Кононенко, пшениці ярої – доценти С. В. Рогальський і В. С. Кравченко, пшениці озимої – доцент С. О. Третьякова.

Лише за останні п'ять років викладачі кафедри підготували понад 200 дипломників, опублікували більше 300 статей у журналах і збірниках, 20 патентів на винаходи, декілька навчальних посібників із грифами відповідних міністерств і університетів, монографії, значну кількість рекомендацій виробництву, методичних вказівок і посібників.

Основні напрямки науково-дослідної роботи наукової школи:

- державна програма наукових досліджень «[Збалансоване використання, прогноз і управління природним та ресурсним потенціалом агроєкосистем України](#)» (номер державної реєстрації 0121U112521);
- «Дослідження ефективності активаторів добрив BioSpectrum і BioSplito в Україні в 2021 р.» (договір № 1/21 від 25.01. 2021 р. із ЗАТ «Nando», Литва);
- «[Multilevel Local, Nation- and Regionwide Education and Training in Climate Services, Climate Change Adaptation and Mitigation](#) / Багаторівнева освіта та професійне навчання з питань кліматичних послуг, адаптації до змін клімату та їх пом'якшення

Колектив наукової школи з рослинництва

(станом на 1 вересня 2021 р.)

Полторецький Сергій Петрович, доктор с.-г. наук, професор, декан факультету агрономії, «Заслужений діяч науки і техніки України», академік Академії наук вищої освіти України, «Відмінник аграрної освіти та науки» III і II ступенів, відзначений Подякою і Грамотою Міністерства освіти і науки України

Яценко Анатолій Олексійович, доктор с.-г. наук, професор, завідувач кафедри, «Заслужений працівник сільського господарства України», «Відмінник аграрної освіти та науки» III ступеня, відзначений «Знак Пошани» Міністерства аграрної політики України, «За заслуги перед містом Умань», «За особливі заслуги перед Уманщиною», «За особливі заслуги перед Черкащиною», «За заслуги перед Національною академією аграрних наук України», Почесною відзнакою УААН

Новак Василь
Григорович, кандидат с.-
г. наук, доцент,
«Відмінник аграрної
освіти і науки» III ступеня

Січкач Андрій
Олександрович, кандидат
с.-г. наук, доцент

Рогальський Сергій
Владиславович, кандидат
с.-г. наук, доцент

Полторецька Наталія
Миколаївна, кандидат с.-
г. наук, доцент

Кононенко Лідія
Михайлівна, кандидат с.-
г. наук, доцент

Вишневська Леся
Василівна, кандидат с.-г.
наук, доцент

Кравченко Віталій
Станіславович, кандидат
с.-г. наук, доцент

Третьякова Світлана
Олексіївна, кандидат с.-г.
наук, доцент

Приходько Віталій
Олександрович, кандидат
с.-г. наук, викладач

Климович Наталія
Михайлівна, викладач

Яценко Вячеслав
Васильович, доктор
філософії, викладач